కోటు

నల్లపాటి గంగాధరంగారికి ఒకటే కోటు ఉన్నదనే విషయం అందరికీ తెలుసు. ఆయన హేవిళంబి నామ సంవత్సరంలో ఆ కోటు కుట్టించినట్లు నిదర్శనాలు ఉన్నవి. మరికొందరు "కాదు అంతకుపూర్వం విజయనామ సంవత్సరంలో కుట్టించినట్లూ సూరిపెల్లి ముత్తయ్యసెట్టి కొట్లో కొన్నట్లూ, ప్రబల నిదర్శనాలు చూపి కోటుయొక్క జన్మకాలం వెనుకకు జరుపుకున్నారు. అదీగాక అన్నింటికంటె ప్రబల సాక్ష్యం ధర్మపత్ని. ఆమె మా పెద్దబ్బాయి పుటకలకు ఆ కోటుచూచిన జ్ఞాపకం అని చెపుతున్నది. పెద్ద అబ్బాయికి ఇరవైఆరు సంవత్సరములు కాబట్టి ఆ కోటు ఇరవై ఆరు సంవత్సరముల పూర్వపుది అని మాత్రం ఒప్పుకోవాలి. ముత్తయ్యసెట్టి లెక్కలను బట్టి చూస్తే ముప్పయి సంవత్సరములు అని తేలుతుంది. ఈ రెండింటికి సమన్వయం ఎల్లాగని ఒక ఆయన్ని అడిగితే ఆయన ఒక విధంగా సమన్వయం కల్పించాడు. అది ఏమిటంటే ఆ కోటు ఆయన పెద్ద అబ్బాయి పుటకలకు పూర్వం కుట్టించి వుంటాడు. కాని అప్పుడప్పుడు వేసుకోవటంవల్ల ఆమెకు ఆ విషయమై జ్ఞాపకం లేదు.

పి.సుందరరావుగారి డయిరీ మరొక సాక్ష్యాన్ని ఇస్తున్నది. మన కోటు విషయమై మాట్లాడే కాలానికి ముప్పయి సంవత్సరములకు పూర్వం ఆయన సజీవుడై వుండేవాడు. ఆయన ఒకరోజు బహిరంగసభలో గంగాధరం గారిని కలుసుకొన్నట్లూ ఆయన అప్పటికి కొద్దిరోజుల క్రిందనే కుట్టించిన పూలుకోటు విషయమై ప్రసంగించినట్లు తన జీవిత చరిత్రలో వ్రాసుకొన్నాడు. కాబట్టి దీన్ని బట్టి చూస్తే ఆ కోటు ముప్పయి సంవత్సరములకు లోపున కుట్టించిన కోటు కాదని తేలుతున్నది. ఇంటర్నల్ ఎవిడెన్సను బట్టి చూస్తే కోటు తప్పక పురాతనమైనదని తేలుతున్నది. ఆ కోటు జేబులో దొరికిన వస్తువులన్నీ ఆయన తదనంతరం తీసి ఒకచోట వేశారు. అందులో కనిపించిన వస్తువులను ఆధారం చేసుకొని కొంత చరిత్ర నిర్మాణం చేయవచ్చు. ఆ కోటులో దొరికిన ఆస్తి వివరం.

1. కంపెనీ నోటీసులు జేబులో అడుగునపడి నలిగినవి కొన్ని.
2. విరిగిపోయిన పాళీలు మూడు

3. ఆ ఊళ్ళో కొంతకాలం కిందట సబ్ జడ్జీగారింట్లో వివాహ సందర్భంలో పంపిన ఆహ్వానపత్రిక ఒకటి.

4. ఒక చిమ్మట కళేబరము

5. సాలీడు కుటుంబసహితంగా

6. కొన్ని సర్కసు కంపెనీ నోటీసులు

కొంతమందికి ఈ జాబితా చూస్తే నవ్వు వస్తుంది కాని నే చెప్పబోయే విషయాన్ని బట్టి మీరు హడలిపోవాలె. ఈమధ్య ఎవరో శాస్త్రిగారు నాటకాల విషయము గాలించి ఒక పుస్తకం వ్రాశారట. ఆ సందర్భంలో ఏ నాటక సమాజము ఎప్పుడు పుట్టిందో, ఎప్పుడు అవతరించిందో, అప్పటి ప్రసిద్ధ నటకులెవరో అప్పుడుగల రేట్ల వివరము ఇత్యాది విషయము వ్రాశారట. ఆ సందర్భంలో ఒక కంపెనీ ఎప్పుడు పుట్టిందో ఎప్పుడు అంతరించిందో తెలియక విచారపడుతూ వుండగా – 'ఆంధ్రభారతి'లో "విచిత్రమైన వస్తువులు – గంగాధరంగారి జేబులో దొరికినవి" అనేటువంటి ప్రకటనజూచి బెజవాడవచ్చి ఆ కరపత్రములను విప్పిచూడగా – ఆయనకు బోలెడు విషయము దొరికిందట. ఆ కరపత్రములలో ఫలానివారు ఫలాని పాత్ర వహించినారనే విషయం, అప్పట్లో రేట్ల వివరము నిర్వివాదముగా తేలిపోయింది, ఒకాయన నేనెప్పుడూ కృష్ణుని పాత్ర ధరించలేదని గ్రంథకర్తగారితో వాదించగా ఆయన 1891 సంవత్సరములో కృష్ణుని పాత్ర ధరించినట్లు కరపత్రములవల్ల నిరూపించి జయము పొందారు. అదిగాక ఆంధ్రదేశ చరిత్ర నిర్మాణమునకు ఆ వస్తువులు ఎంతో ఉపయోగమని కొంతమంది గట్టిగా ఆలోచిస్తున్నారు.

ఆ కోటుతో అనేక వ్యవహారాలు జరిగినవి. ఆ కోటుతో ఆయన ఉద్యోగం చేసిన కాలం గడిచింది. ఎన్ని కోర్టుల్లోనో ఆ కోటు కనిపించింది. జీవాత్మ పరమాత్మలో ఏలాగైతే సారూప్యం పొందుతుందో అలాగే ఆ కోటులో ఆయన వ్యక్తిత్వం ఐక్యమయింది. కోటును ఆధారపడి శరీరము ఉన్నదా, శరీరాన్ని ఆధారపడి కోటు ఉన్నదా అనే విషయము తర్క శాస్త్రజ్ఞులకు వదలివేద్దాం. కాని పొగను చూచి అక్కడ అగ్ని వుండాలని ఎల్లా ఊహిస్తామో అల్లాగే ఆ కోటును జూచి గంగాధరంగారి ఉనికిని ఊహించవచ్చు. ఇతరులు ఆయనను తెలియనివారు ఉన్నారనుకోండి. మరొకాయన ఆయన విషయమై

చెప్పే సమయంలో గంగాధరంగారివల్ల ఈ పని అవుతుంది అంటారు. ఎవరండీ ఆయన అని అడిగితే ఎరగరండీ ఆ పూలుకోటు ఆయనను అన్నారా ఓహో ఆయనా అని గుర్తించనివారుండరు. ఆయన ఆ కోటు అంతకాలం వేసుకోవటంవల్ల కొంతమంది ఆయనను పరిహాసం చేశారు. ఆయన భార్యకూడా – ఆ కోటు పారేసి ఇంకో కోటు వేసుకొందురూ అన్నది.

– ఎందుకే ఆ కోటు పారవేయటం.

– ముసలిదయిపోయింది?

– అయ్యో వెఱ్ఱిదానా, నాకు ముసలి వస్తువులమీద ప్రీతి. నేనుండేది ముసలి ఇల్లు, కోటు ముసలి కోటు, పెండ్లాము ముసలి పెండ్లాము, ఇటువంటి ప్రేమ నీకే లాభం.

అని అన్నాడని ప్రసిద్ధంగా చెప్పుకొంటారు.

కొంతకాలం అయిన తరువాత ఆ కోటు విషయమై కోర్టులో తీవ్రమైన చర్చ జరిగింది. ప్లీడరు గుమస్తాలంతా కలిసి ఆ కోటు ఎల్లాగయినా వదిలించే ఉపాయం చూద్దామన్నారు. అయితే అసాధ్యమని తోచింది. ఆ కోటు ఆయనను వదలదు. అనగా ఆయన ఆ కోటును వదలడన్నమాట. ఇంట్లో ప్రవేశించి ఆ కోటును దొంగతనంగా తీసికొనిపోయి పారవేద్దామని కొందరు ఆలోచించారుగాని ఆయన వీళ్ళ మీద క్రిమినల్ చర్య జరిపి హైకోర్టుదాకా వెళ్ళుతాడని భయపడ్డారు. ఆఖరుకు వాళ్ళు మంచిమీదనే కార్యం జరపాలని నిశ్చయించుకున్నారు. ఒక డిప్యుటేషన్ బయలుదేరి ఆయన దగ్గరకు వెళ్లి "అయ్యా మీరీకోటును తొలగించి మరో కోటు కుట్టించుకోవలసింది. దాని క్రింది అయ్యే ఖర్చులు మా ప్లీడరు గుమాస్తాల సంఘము భరించుకొంటుంది అన్నారు. దానికి ఆయన నవ్వి ఆ కోటు అంటే ఏమనుకొన్నారేమిటి? అర్జునునికి గాండీవము ఎల్లాగో, కృష్ణునిక సుదర్శనం ఎల్లాగో నాకు ఈ కోటు అటువంటిది. దొరలు సహితం మ్యారేజి గిఫ్ట్ అని ఉంగరం అటువంటిది ఎల్లప్పుడూ ఉంచుకొంటారు. ఇది నా వివాహములో అరణంగా ఇచ్చిన వస్తువు. అని నవ్వుతూ సమాధానము చెప్పాడు.

ఆ కోటు ఇన్నిరోజులు ఆయనకు ఎలా సరిపోయిందని కొంతమంది బుద్ధిమంతులకు సందేహం కలిగింది. అప్పుడు ఒక కమిటీ తయారయి ఆ కోటును తెప్పించి పరీక్షించారు. చాలాసేపు వాదనలు జరిగినవి. ఆఖరుకు తేలిన విషయము "ఆ కోటు ఆయన కుట్టించుకొనేటప్పుడే వొదులుగా కుట్టించుకొన్నాడు. రెండోది నడుముదగ్గరా, పక్కలనూ, కుట్లువిప్పి కోటుయొక్క వైశాల్యాన్ని వృద్ధిచేసినట్టు తెలుస్తున్నది. ఎలాగంటే మిగతా భాగములు నల్లబడి బాగా మాసినవి. కుట్లు విప్పిన ప్రదేశం అంతగా మాయలేదు."

అక్కడక్కడ కోటు బొక్కలుపడ్డది, ఆ రంధ్రములు కోటుయొక్క సౌందర్యానికి లోపం తెచ్చినవి అని ఆయన ఎప్పుడూ అనుకోలేదు. తూట్లు పడ్డప్పటికిని వానివల్ల క్రొత్త ఉపయోగం కలిగింది. దేహానికి గాలి సోకింది.

2

ఇట్లా జరుగుతూ వుండగా ఒకరోజున ఆయనకు ఒక కొత్తకోటు కుట్టించుకోవలెనని బుద్ధి పుట్టింది. ఎందుకు పుట్టిందీ అంటే నేనేమి చెప్పేది. ఆ వేళావిశేషం. ఒకరు కుట్టించుకోమని ప్రోత్సాహపెడితే వినే రకం కాదు. ఆయనకే బుద్ధి పుట్టింది. దాని ధర్మాన ఇంటివద్దనే ఏ గుడ్డ కుట్టించుకొందామా అని మనస్సులో ఆందోళన పడ్డాడు. మనస్సుకు ఏమి సమాధానం కుదరలేదు. భార్య నడిగిచూస్తే ఆమె "నాకేమి తెలుస్తుంది. ఎవరయినా మగవాళ్ళను అడగండి" అన్నది. ఇద్దరు ముగ్గురు స్నేహితుల దగ్గర ఆ విషయమై ప్రస్తావన తెచ్చాడు.

ఏమండీ ఇప్పుడేమైన మంచి కోటు గుడ్డలు అమ్ముతున్నారా?

ఒక ప్లీడరు గుమాస్తా అన్నాడు. నదురు బెదురు లేకుండా "ఎప్పుడు మంచి కోటుగుడ్డలు అమ్ముతునే ఉంటవి. మీరు కుట్టిస్తారా ఏమిటి చెప్పండి. ఒకటో రకం గుడ్డ యిప్పిస్తాం ఒక రోజు పనిమానుకొని అయినా సరే."

ప్లీడరుగారు అబ్బే ఏదో "అనుకొంటున్నాను. అయినా ఇప్పుడు కాదులెండి" అన్నాడు.

గుమాస్తా ముఖం చిట్లించుకొని "చచ్చాము. ఇప్పుడు కుట్టిస్తారనుకొని

సంతోషపడ్డా ననుకొన్నా” నన్నాడు.

గంగాధరంగారికి కోటు కుట్టించుకోవలెనని నిశ్చితాభిప్రాయం కలిగింది. ఏమైనా కానీమని తెగించాడు. ఆ కొత్త కోటు వేసుకొని చేతులో నల్లకర్ర పట్టుకొని సాయంత్రం షికారు వెళ్ళితే ఎల్లా ఉంటుందో అని ఊహించుకొని సరదాపడ్డాడు. ఆ సౌఖ్యాన్ని ఊహించుకొని గుటకలు మింగాడు.

బజారులోకి వచ్చాడు. అంతా ఆయనను గౌరవించి పిలిచారు. ఇదివరలో తన వద్దకు ఏదో కోర్టుపనిమీద వచ్చిన బట్టల దుకాణంమీదికి వెళ్ళాడు. షాహుకారు మంచి మంచి రకము కోటుగుడ్డలన్ని గబగబా తీసి ముందు పడేశాడు.

అందులో ఒక రకం గుడ్డ తీసి

ఇది ఇచ్చేమాట చెప్పవోయి

ఎబ్బే నా తోడండీ–

ఆహా ఏమైనా తగ్గిద్దూ.

ఎబ్బే! మీకేమైనా ఎక్కువ చెప్పాననా అభిప్రాయం అందరికంటె ఒక అణా తక్కువ చెబుతానుగాని ఎక్కువ చెబుతానా. రాకరాక వచ్చారు. అని లొడలొడ అనేశాడు కోమటి.

పంతులుగార్కి ఆ మాటలు తెలియలేదు.

గుడ్డ అయినా ఏమంత...” అన్నాడు పంతులు.

“మీరు అలా అనాల్సిన పని లేదండీ. ఈ రకం గుడ్డ ఈ వూళ్ళోనే లేదండి.”

“మరి నీ కెట్లా వచ్చింది.

“బొంబాయినుంచి తెప్పించానండి. తమబోటి గొప్పోరికి కావాలని మిగతా దుకాణాలల్లో రెవికగుడ్డలేకానీ గొప్పవారికి కావలసిన మంచి రకాల గుడ్డలుండవండీ.

పంతులు మళ్ళీ మాట్లాడలేదు. కుట్టుపనివానిని పిలిపించి ఎంతకావాలో పట్టవోయి. గుడ్డమట్టుకు అనవసరంగా తియ్యికేం. నీకు కూలి కావాలంటే ఒక అణా ఎక్కువ పుచ్చుకో అన్నాడు.

3

విదియా సోమవారం రోజున మంచిదని కోటుకు పసుపురాసి కోర్టుకు బయలుదేరినాడు. పంతులు కోటు వేసుకొనే సమయాన పన్నెండుగంటలు టాంగ్ టాంగ్‌న కొట్టారు. ఇది విజయసూచకంగా గ్రహించి కోటు ధరించినాడు. అక్కడక్కడ స్కూలుపిల్లలు గుంపులు గుంపులుగా జేరి యేమిటో గుసగుసలు మొదలుపెట్టారు. మరికొందరు ఆయనవంక తేరిపార చూశారు. ఆఫీసుకు వెళ్ళిన కొంచెంసేపటకి ఆడవాళ్ళు గుంపులు గుంపులు బయలుదేరి ఆయన భార్యను కలుసుకొని.

–ఏవమ్మోయి పార్వతమ్మా? మీ ఆయన కొత్తకోటు కుట్టించాడే కనులపండువగా ఉందిగాదు ! ఇంకేం నీవు కూడా ముస్తాబుగా. నవమన్మథుడిలాగ ఉన్నాడమ్మా నీ భర్త అన్నది.

– మరొకామె మీ ఆయన కొత్తకోటు వేసుకుంటే ఎంత బాగున్నాడమ్మా అన్నది.

అంతట పార్వతమ్మ నవ్వుతూ ఏమమ్మా అంతా అల్లాగే అంటున్నారు. దిష్టికొడుతుందేమో అన్నది. ఏభై ఏండ్ల ఆయనకు దిష్టి ఏమిటమ్మా అని మంగమ్మ నవ్వుతూ అన్నది.

ఆ రోజు కోర్టు కళకళలాడింది. ప్రతి గుమస్తా సంతోషించాడు. ప్లీడర్లు ఒక్కొక్కరుగా వచ్చి ఆయనకు షేక్‌హాండు యిచ్చారు. జడ్జిగారు యీ రోజున గంగాధరం గారు రాలేదేం అన్నారు. వచ్చారు అదేమండీ అన్నాడు గుమాస్తా ఆయనవేపు చూపుతూ. ఆహా యేమిదీ మా కన్నులపండుగ అన్నాడు జడ్జి. అంతా ఫక్కున నవ్వారు. ఆ రోజు సెలవు యిప్పిస్తే బాగుంటుందని ఎవరో అన్నారు. జడ్జిగారామోదించి వెంటనే కోర్టు మూశారు. అందరూ సంతోషంతో యింటికి వెళ్ళారు.

ఒక ప్లీడరు గుమాస్తా యింటికెళ్ళి చొక్కాలు విడుస్తుంటే భార్యవచ్చి యివ్వాళ ఏమి మా భాగ్యం యింతవేగం దర్శనమిచ్చారు అంటే మా ప్లీడరుగారు కొత్తకోటు కుట్టించుకున్నారు. అందుకని సెలవు అని ఆ రోజు భార్యతో చాలాసేపు ఆయన కులాసాగా మాట్లాడాడట. ఏరోజు అయినా ఈయన ఇంతసేపు కులాసాగా భార్యతో

మాట్లాడేవాడా? లేదు అంతా గంగాధరంగారి కోటు చలువ. రోజంతా ప్లీడరు గుమాస్తాలకు భార్యలతో సరదాగా ముచ్చట్లకు అవకాశం చిక్కింది. పాపం ఇలా ప్లీడరు, ప్లీడరు గుమాస్తాలు గంగాధరంగారి 'కోటు' పేరును ఆ రోజంతా స్మరించుకుంటూ గడిపారు.

ఇంతలో ఒకరోజు జడ్జిగారింట్లో వాళ్ల అమ్మాయి పుట్టినరోజు సందర్భంగా రాత్రిపూట విందుకు పిలిచారు చాలామందిని జడ్జిగారు. గంగాధరంగారు ఆ కొత్త నల్లకోటును ధరించి జడ్జిగారింటికి బయలుదేరాడు. రాత్రిపూట ఆ అంధకారంలో ఆ క్రొత్తకోటు లీనమయిపోయింది. తెల్లని గడియారపు గొలుసు మాత్రం మెరుస్తున్నది కోటు మటుకు కనిపించలేదు. గంగాధరంగారికి భయంవేసింది. కోటు ఉందా లేదా అని? ఉంటే ఎందుకు కనిపించదనుకొన్నాడు అజ్ఞానాంధకారం మనలను ఆవరించుకోవడంవల్ల ఎలాగయితే భగవంతుణ్ణి చూడలేమో అలాగే ఈ అంధకారంలో తన కోటు కనిపించలేదని అనుకున్నాడు. జేబులో బయట నిప్పులపెట్టె వెలిగించి చూచేసరికిని నిగనిగలాడుతూ కనిపించింది. ఆహా యింతేగదా! అన్నాడు ఇలాగ జ్ఞానం అనే రూపం అజ్ఞానాంధకారాన్ని పటాపంచలు చేస్తుందిగదా అనుకొన్నాడు. ఆ వెలుగులో ఆ కోటు మెరుస్తున్నది. వేగంగా నడిచి జడ్జిగారింటికి చేరాడు. గంగాధరంగారిని చూచి విస్తళ్లు వేశారు. అంతా కోట్లు విప్పి మడి గట్టుకున్నారు. గంగాధరంగారు కోటు విప్పటానికి సందేహించారు. ప్రియమైన వస్తువును విడనాడటానికి ఎవరికైనా కష్టం కలుగుతుంది. కోటు మరల ప్రక్కనే పెట్టుకొని భోంచేద్దామా అనుకున్నాడు. మరల తన ఉద్దేశాన్ని మార్చుకున్నాడు ఎలాగైతేనేమి కోటు విప్పాడు. అన్ని కోట్లు వంకులకు తగిలించి వున్నవి. కొన్ని తెల్లవి కొన్ని నల్లవి వాటితో ఈ కోటు నుంచటానికి అతనికి మనసు నప్పలేదు. దానిని వేరేగదిలో జాగ్రత్త చేశాడు.

భోజనశాలలో భోజనానికి కూర్చున్నాడు. విందు జరుగుతున్నది. భోజన సమయంలో గంగాధరంగారి పంచప్రాణాలు కోటుమీదనే ఉన్నవి. భోజనానంతరం కోటుకొరకు వేగంగా గదిలోకి వెళ్లాడు. వంకెనకు కోటు లేదు. గుండెలు దడదడ కొట్టుకున్నాయి. క్రిందపడ్డదేమోనని అక్కడ చూశాడు. ఎక్కడా లేదు. ఇంకేముంది

కొంప మునిగిందని కెవ్వున కేక వేశాడు. ప్లీడర్లు అంతా వచ్చారు. ఇల్లంతా వెదికారు. దొడ్డి అంతా శోధించారు. ఇదివరలో పోయిన వస్తువులు ఏమేమో కనిపించినాయిగాని కోటు మటుకు కనిపించలేదు. నౌకర్లను బెదిరించాడు. వాళ్ళు ఏడుపు మొహాలతో ఏమీ ఎరగమని చెప్పారు. ఒక ముసలివాడు "బాబూ, మీరు చెప్పినట్లు నేను హాలులో కూర్చుని అయ్యోర్ల గుడ్డలన్నీ కాపాడుతున్నాను. ఆయన కోటు యీడుంటే యాడికి పోయేదికాదు" అన్నాడు. గంగాధరంగారు తన కోటు అక్కడపెట్టక వేరే పెట్టినందుకు తన్ను తాను నిందించుకున్నాడు. ఎవరో దొంగిలించినారని నిశ్చయించుకున్నాడు. మూడువందల ఎనభయ్యో సెక్షన్ ప్రకారం దొంగమీద క్రిమినల్‌గా చర్య జరపవచ్చునని తోచిందికానీ అసలు దొంగ ఏడి! వర్షం చూసి తొడుక్కున్నా కోటు ఇలా జరిగిందేమబ్బా అని సందేహం కలిగింది.

ఆ కటిక చీకటిలో ఒక్కడే బయలుదేరాడు. పిచ్చివాడిలాగ పరుగెత్తడం మొదలుపెట్టాడు. దూరాన ఒక వ్యక్తి కదులుతున్నట్లున్నది. పరుగెత్తిపోయి కలుసుకున్నాడు. అతను దొంగ అని అభిప్రాయపడ్డాడు కాని అతను యితనికి స్నేహితుడే, అదేమిటి గంగాధరం ఇలా వచ్చావు అని ఆశ్చర్యముతో అడిగాడు.

"ఇంకేముంది నాయినా, నా కొత్తకోటు ఎవరో ఎత్తుకెళ్ళారు" అని దీనంగా అన్నాడు గంగాధరం. పాపం ఆ స్నేహితుడికి విచారం వేసింది. ఎవరికి విచారం వెయ్యదు? ఏ మానవుని హృదయం కరగదు ! ముప్పయ్యేండ్లకు ముచ్చటగా కోటు కుట్టించుకుంటే ఆ కోటు పోవడమా! నేను వస్తాను పద దొంగను పట్టుకుందాము" అన్నాడు. ఇద్దరూ కలసి ఆ చీకటిలో వూరంతా వెతికారు. దొంగ కనిపించలేదు. ఊరంతా ఈయన కోటు పోయిన సంగతి తెలిసింది.

బెజవాడ వీధులలో చినిగిపోయిన బట్టలు కట్టుకొని పాత వూలు కోటు వేసుకొని పాలిపోయిన మొహంతో తిరుగుతున్నాడు. చింతాముద్రితలలాటంతో, అశ్రు జలపూరిత నేత్రాలతో ఆయన కనుపించుతాడు. ఆయనను జూచి కంటతడి పెట్టని మానవుడు లేడు. గుంట వెధవలెవరో ఆ కోటు దొంగిలించి ఉంటారు. వాడి.... తగులడ ఇంత యీర్ష్యా. యింత తుంటరితనమా? ఒకవేళ వాళ్ళు తమాషాకు తీసుకొని వెళ్ళి తిరిగి గప్‌చిప్‌గా తన యింటిలో వంకెలకు తగిలించుతారేమో అన్న ఆశ

ఆయనను ఎంతకాలమో బాధించినది. ప్రొద్దున్నే లేవడంతోనే నేరుగా వంకెలదగ్గరకు నడచి చూచేసరికి కోటు కనిపించదు మానవుడికి! రోజు యిల్లాగే జరిగింది. ఆ రోజు నిరుత్సాహంతో వెళ్ళిపోయాడు.

ఆ నల్లకోటు ఆయన కళ్ళల్లో మెసులుతూ ఉండేది. నల్లగా మెరుస్తూ నిక్షేపంలాగ ఉండే కోటు ఎల్లాగ మరిచిపోవటం? మరిచిపోదామన్నా మరుపురాదు. రేయింబవళ్ళూ ఆయనకు ఆ కోటు కనుపించేది. ఒకప్పుడు జడ్జిగారి వంకెలమీద కనుపించేది. మరొకప్పుడు తన దొడ్లో జామచెట్టుమీద కనుపించేది. మరొకసారి తన కళ్ళముందు నడిచేది.

ఆయనకు స్వప్నంలో ఆ కోటు అనేక రూపాలతో కనుపించింది. ఒకప్పుడు ఆయనకాకోటు కృష్ణలో పడిపోయినట్లు, మెల్లగా మునుగుతున్నట్టూ, తాను దానికోసం నీళ్ళలోనికి పోగా కాలుజారినట్లు కల. మరొకమారు అది ఆకాశంలో విమానంలా ఎగిరిపోతున్నట్లూ, దాని అంచులు గంధర్వులు పట్టుకొని తీసుకొని పోతున్నట్లు కల. మరొకమారు ఇంకొక కల. ఆ కలలో పంతులు కోటు దొంగిలించిన దొంగను వెతుకుతూ వెళ్ళి సప్త సముద్రాలు దాటాడు. ఇంద్రలోకం చేరాడు. అక్కడ దొంగ కనిపించాడు. అతను ఆ కోటు వేసుకొని రంభా తిలోత్తమలతో సౌఖ్యం అనుభవిస్తున్నాడు. పంతులుకు వళ్ళు మండింది. తుపాకి బారుచేసి వాడిని 'ధాం'న కాల్చివేసి ఆ కోటును లాక్కున్నట్లు, అప్పుడు దేవతలు పుష్పవర్షం కురిపించినట్లు కల కన్నాడు. నిద్రలేచేసరికి అతని కళ్ళలో ఆనందభాష్పాలున్నవి.

ఆయన బజారులో వెళ్ళుతూ హఠాత్తుగా ఆగి ఒకరి కోటు చూచి అది తనదేమో అని భ్రమించేవాడు. మళ్ళీ ఏమనుకునేవాడో ఏమో తిరిగి తనదారే వెళ్ళేవాడు.

(1962)